

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»

NATIONAL UNIVERSITY
«YURI KONDRATYUK POLTAVA
POLYTECHNIC»

МАТЕРІАЛИ

V Міжнародної науково-практичної конференції

«РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ
В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

23 листопада 2023 року

м. Полтава

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Університет прикладних наук (Литва)
Інститут транспорту та телекомунікацій (Латвія)
«1 грудня 1918 р.» Університет Альба Юлія (Румунія)
Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Луцький національний технічний університет
Одеський національний економічний університет
Головне управління Державної казначейської служби України у Полтавській області

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали V Міжнародної науково-практичної
конференції**

23 листопада 2023 р.

Полтава
2023

2. Класифікація видів особистого страхування. URL: <http://moodle.nati.org.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=10052>.
3. Переваги та недоліки накопичувального страхування життя. URL: <https://www.fg.gov.ua/articles/50642-perevagi-ta-nedolikinakopichivalnogo-strahuvannya-zhittya.html>.
4. Онлайн-журнал НВ оновлена інформація про страхування URL: <https://biz.nv.ua/ukr/finance/strahoviyu>.
5. Фурман В. М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку. Київ: КНЕУ, 2011. 296 с.

УДК 336.275.3(477)

Владіміров Артем Юрійович,
магістрант

Науковий керівник: **Єгоричева Світлана Борисівна, д.е.н., професор**
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНІ

Фондовий ринок є одним із найбільш ефективних механізмів залучення та перерозподілу капіталів, він сприяє примноженню національного багатства, відіграє важливу роль у прискоренні економічного розвитку. В Україні він почав формуватися з часів набуття незалежності і на сьогодні у нашій державі у наявності є його основні елементи: в обіг упроваджено певну кількість фінансових інструментів (цінні папери та похідні, деривативи), створено інфраструктуру торгів (фондові біржі – Фондова біржа «Перспектива», Фондова біржа ПФТС, АТ «Українська біржа»), клірингу та розрахунків (депозитарну систему), інформаційну (інформаційні та рейтингові агенції), існують фондові індекси, органом державного регулювання є Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Інформація щодо обсягів операцій з цінними паперами на вітчизняному фондовому ринку за останні три роки подана у таблиці 1. Як бачимо, основний обсяг операцій, у середньому, більше 96%, припадає саме на державні боргові зобов'язання.

Таблиця 1

Обсяг торгів фінансовими інструментами на організованих ринках капіталу, млн. грн.

Рік	Акції	Інвестиційні сертифікати	Облігації	Ф'ючерсні контракти	ОВДП	ОЗДП	Усього
2021	695,38	15,74	4648,59	59,32	443756,88	2784,66	451960,57
2022	1031,24	1,49	2952,96	5,87	152825,19	3819,3	160636,05
2023 (січень-вересень)	63,7	5,9	22566,9	0	279841,8	106,8	302585,1
Разом	1790,32	23,13	30168,45	65,19	876423,87	6710,76	915181,72

Джерело: складено автором за даними [1].

Державні запозичення в Україні, як і в інших країнах, здійснюються з метою покриття дефіциту державного бюджету та рефінансування державного боргу. Право на здійснення державних запозичень у межах, визначених Законом про Державний бюджет України, належить державі в особі Міністра фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України, який визначає основні умови випуску і порядок розміщення державних цінних паперів.

Державні облігації України поділяються на облігації внутрішніх державних позик (ОВДП), облігації зовнішніх державних позик (ОЗДП) та цільові облігації внутрішніх державних позик України. ОВДП – державні цінні папери, що розміщуються

виключно на внутрішньому фондовому ринку і підтверджують зобов'язання України щодо відшкодування пред'явникам цих облігацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення. Кошти, отримані від випуску цільових облігацій, направляються на фінансування конкретних державних проєктів, а від звичайних ОВДП та ОЗДП – у загальний фонд державного бюджету. Відмінністю ОЗДП від інших видів облігацій є те, що вони розміщуються на міжнародних фінансових ринках. ОВДП можуть бути номіновані у національній або в іноземній валюті. Валюта випуску ОЗДП визначається проспектом емісії.

Номінальна вартість гривневих ОВДП становить 1000 грн. Основними інвесторами в ОВДП на даний час виступають комерційні банки та НБУ, які мають у своїх портфелях, відповідно, 37,7% та 48% обсягу емітованих облігацій (рис. 1).

Після початку повномасштабної війни у березні 2022 року Міністерство фінансів розпочало аукціони з продажу військових облігацій. Кошти від таких облігацій використовуються на безперерйне забезпечення фінансових потреб держави в умовах воєнного стану – оборонних і соціальних.

З початку повномасштабної війни до 31 жовтня 2023 року (включно) урядом на первинних аукціонах було залучено 474,3 млрд. грн., 5,0 млрд. дол. США та 1,7 млрд. євро. Відповідно, обсяг державного боргу України зріс до 4,9 трлн. грн. Національний банк разом з урядом продовжують докладати зусиль для активізації гривневого сегмента внутрішнього боргового ринку. Зокрема, з цією метою НБУ надав можливість банкам покривати до 50% обсягу обов'язкових резервів за рахунок ОВДП [2].

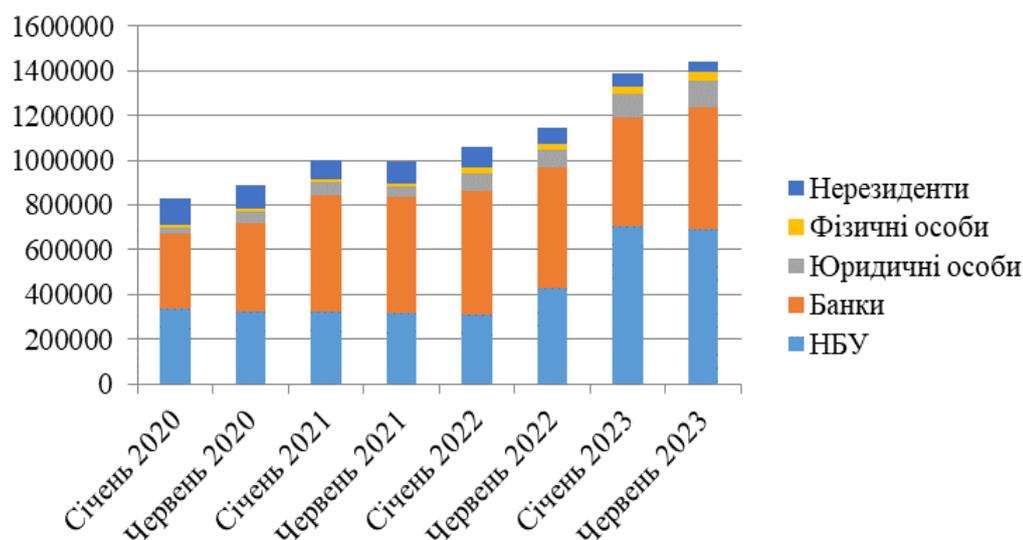

Рис. 1. Розподіл обсягів придбаних ОВДП за категоріями покупців (млн. грн.)
Джерело: складено автором за даними [2]

Міністерство фінансів поступово підвищувало ставки за гривневими ОВДП. Зокрема, якщо на початку жовтня 2022 року максимальна ставка за гривневими військовими облігаціями становила 16% річних, то у вересні 2023 року максимальна дохідність ОВДП становила у гривні вже 19,20% річних, у доларах США – 4,80% річних, в євро – 3,25% річних [3].

Отже, ринок державних запозичень відіграє важливу роль у фінансуванні потреб, які виникають в умовах воєнного стану і є важливою складовою фондового ринку, тому питання його розвитку та вдосконалення в Україні стає пріоритетним. Варто зазначити, що вітчизняні інституції різнобічно підтримують ринок державних запозичень, а незалежні інвестори активно вкладають кошти у боргові інструменти держави, що є позитивним сигналом для економічної стійкості та розвитку країни у післявоєнний період.

Література

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: офіційний сайт. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>.
2. Національний банк України: офіційне Інтернет-представництво. URL: <https://bank.gov.ua>.
3. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. Боргова політика. URL: <https://mof.gov.ua/uk/borgova-politika>.

УДК 336.7

*Глушко Аліна Дмитрівна,
кандидат економічних наук, доцент
Догадайло Вероніка Євгенівна,
студентка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)*

ФІНАНСОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення у 2022 році РФ на територію України стало безпрецедентною загрозою для суверенітету і цілісності нашої держави, функціонування екосистеми, в тому числі фінансового сектору. Впровадження воєнного стану правомірно визначити індикатором для фінансового ринку України та світової фінансової системи щодо стійкості та адаптивності, оперативності реагування на виклики і загрози, гнучкості, готовності до впровадження нововведень [1].

З метою забезпечення функціонування фінансового ринку в умовах війни, недопущення кризової ситуації у фінансовій екосистемі діяльність основних регуляторів фінансового сектору – Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства фінансів України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб була максимально скоординованою та спрямованою на втілення Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 р.

Збереження макроекономічної стабільності в умовах воєнного стану ґрунтувалося на зміні НБУ принципів монетарної політики. Для уникнення неконтрольованої девальвації та відпливу капіталу було тимчасово зафіксовано обмінний курс та запроваджено валютні обмеження. У червні 2022 року облікова ставка підвищена з 10% до 25% з метою призупинення відпливу депозитів із банківської системи та збільшення привабливості національної валюти. Наприкінці липня 2022 офіційний обмінний курс гривні до долара США девальвований на 25%. Така девальвація разом із коригуванням валютних обмежень, поступовим зростанням ринкових ставок після підвищення облікової ставки в червні та запровадженням зернового коридору допомогли зменшити тиск на валютний ринок, що привело до зменшення навантаження на золотовалютні резерви НБУ [2, 3].

В умовах високих воєнних ризиків та значної невизначеності значно знизився рівень кредитного попиту населення та бізнесу. У 2022 році кредитування бізнесу відбувалося майже виключно в межах програми «Доступні кредити 5–7–9%»: її частка в чистому гривневому корпоративному портфелі досягла 26%. Частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі України зросла до 39,1% станом на 01 червня 2023 року [4]. Доцільно відмітити, що неефективною та недостатньо розвиненою залишається інфраструктура ринків капіталу та організованих товарних ринків [5].

Враховуючи значну кількість впроваджених регуляторних заходів, спрямованих на підтримку функціонування фінансового ринку в умовах воєнного стану, необхідним